

NOTOS⁸⁷

İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ • 2021/4 • TEMMUZ-AĞUSTOS 2021 • 30 TL

SINIRLAR GEÇİŞLER DÖNÜŞÜMLER

BU SAYIYI MURAT GÜLSOY HAZIRLADI

Kazuo Ishiguro ile söyleşi

"Belki bizler de yalnızca verilere ve algoritmalara indirgenebiliriz."

Şükrü Erbaş

Şiirin Oluşumunda İnsan

Psikolojisinin Yaslandığı Kaynaklar

AYFER TUNÇ • BERKAN M. ŞİMŞEK • BİRGÜL OĞUZ • BURAK ALICI • BURCU ALKAN • DENİZ AKTAN KÜÇÜK • DENİZ
ELDAM • ENİS BATUR • ERSAN ÜLDES • FADİME USLU • FATİH ALTUĞ • FATMA NURAN AVCI • HİKMET HÜKÜMENÖĞLU •
İREM ÜREten • JALE PARLA • KAMİL ERDEM • KEMAL VAROL • MEHMET FATİH USLU • MEHMET FIRAT PÜRSELİM •
MERVE ŞEN • NAZLI KIRCI • ÖZGE ÖZDEN • SELEN ERDOĞAN • SEMA KAYGUSUZ • SERAP KARAKUŞ BESİ • VİLDAN
KÜLAHLI TANIŞ • VLADİMİR SOROKİN • YAPINCAK GÜRERK • YELİZ AKINCILAR • YUSUF SEVİNÇLİ • ZEYNEP UYSAL

ISSN 1307-1181

Genel Yayın Yönetmeni
Semih Gümüş

İdari Koordinatör
Dilek Emir

Editörler
Tuğba Eriş, Tila Sadeki

Tanıtım ve Sosyal Medya
Duygu Şentuna

Satış ve Pazarlama
Hüseyin Gün

Katkıda Bulunanlar
Alper Güngör, Aslı İdil Kaynar,
Esin Akşar, Muhsin Akgün,
Turgut Çeviker

Kapak Tasarımı
Tane Mavitan

Reklam ve Halkla İlişkiler
info@notoskitap.com

Yayıncı Sertifika No
16343

Abonelik
info@notoskitap.com
Posta çeki hesap no: 9676883
Garanti Bank. hesap no:
TR83 0006 2000 0680 0006 2944 78

Sahibi
Notos Kitap Yayıncılık Eğitim
Danışmanlık ve Sanal Hizmetler
Tic. Ltd. Şti.

Yazışları Sorumlusu
Dilek Küçükemirler

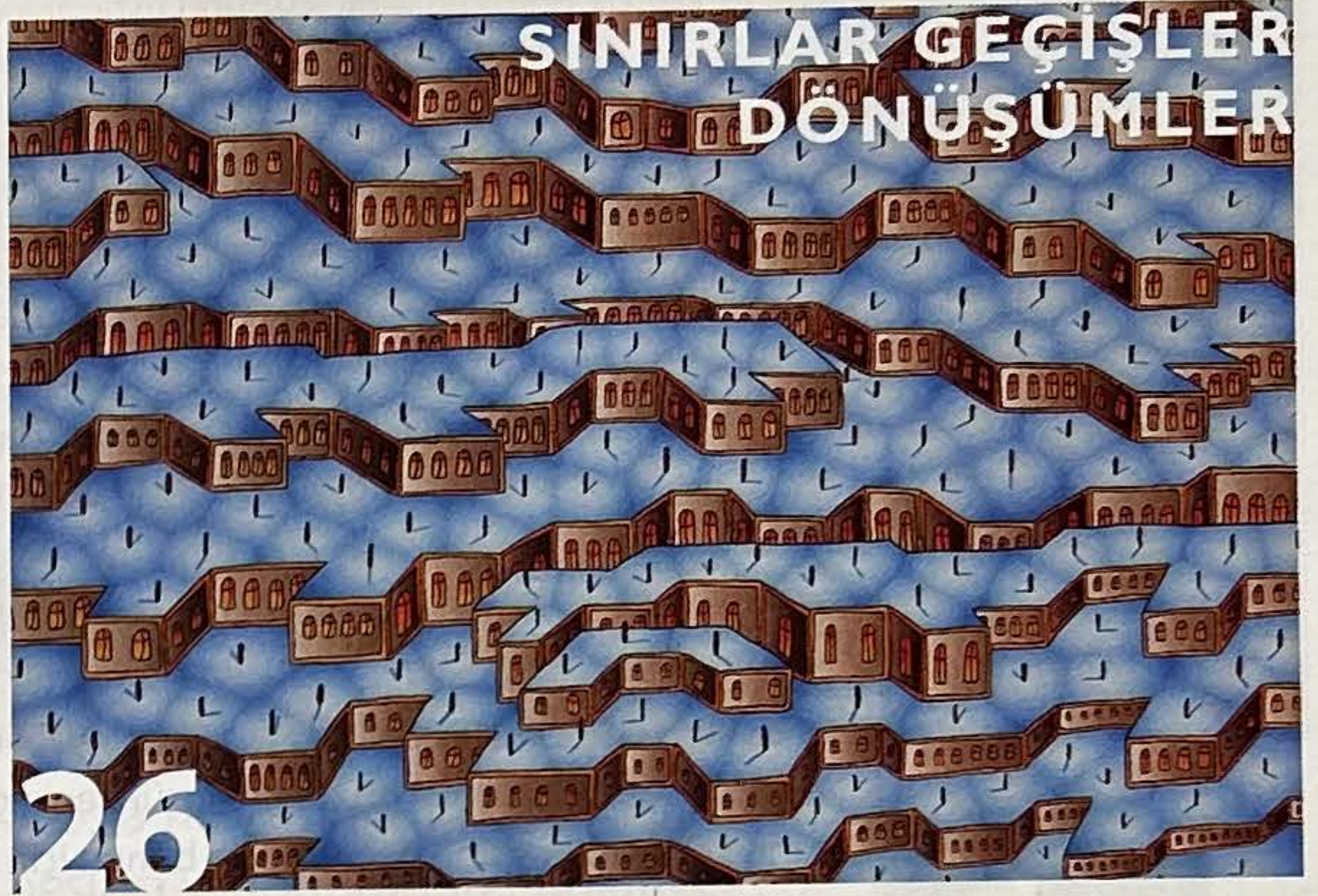
Yönetim Yeri
İnönü Caddesi, Tarık Zafer Tunaya
Sokak, 11/6, Gümüşsuyu
Beyoğlu 34427 İstanbul
Tel: 0212 243 49 07
e-posta: editor@notoskitap.com

Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın

Baskı ve Cilt
Özgün Ofset
Yeşilce Mah. Aytekin Sok. No. 21
Kağıthane İstanbul
Sertifika 48150

Baskı Tarihi
28 Haziran 2021

Dağıtım
Turkuvaz, 0216 585 91 00

Aganta

- 3 Jack Kerouac'ın Kızı Jan Kerouac,
Gore Vidal, Özyaşamöykülerine
Sorular, Çevirmen Haindir, Temellük
ve Kontekst, Madison Cawein'in
"Çorak Ülke"si...

Öykü

- 94 Vladimir Sorokin
Sezonun Açılışı
101 Deniz Eldam
Geride Kalan Ayaklar
105 Yeliz Akıncılar
Geçen
108 Fatma Nuran Avcı
Üç Otuz Paraya Fal Baktı
114 Yapıncak Gürerk
His
117 Burak Alıcı
Akıllı Telefon Krizi
120 İrem Üreten
Filmin Sonu
124 Özge Özden
Unutulmayan ile Konuşmayan
127 Vildan Külahlı Tanış
Yazgısını Bekleyen Balık
130 Serap Karakuş Besi
Öyle Bir Pazar

Kısa Soru-Yanıt

Nazlı Kırıcı, Berkan M. Şimşek

Günün Konusu

- 26 Sınırlar Geçişler Dönüşümler
Murat Gülsoy, Zeynep Uysal,
Jale Parla, Sema Kaygusuz,
Deniz Aktan Küçük, Selen Erdoğan,
Burcu Alkan, Merve Şen,
Kemal Varol, Mehmet Fatih Uslu,
Fatih Altuğ, Enis Batur, Birgül Oğuz,
Ayfer Tunç, Hikmet Hükümenoğlu

Söyleşi

- 84 Kazuo Ishiguro
"Belki bizler de yalnızca verilere ve
algoritmalara indirgenebiliriz."

Yazı

- 112 Şükrü Erbaş
Şiirin Oluşumunda İnsan
Psikolojisinin Yaslandığı Kaynaklar
16 Ersan Üldes'in En Çok
Etkilendiği Yazar
134 Mehmet Fırat Pürselim'in
Seçtikleri
136 Kitaplık
Esra Ertan, Banu Yıldırım Genç,
Şenay Eroğlu Aksoy

DİSTOPYA ÜTOPYAYA DÖNERKEN “PEMBE VE EFLATUN”DA AŞKIN L* HALİ

“Pembe ve Eflatun”un küresel kıyametten kurtulan kadınları dünyayı canlı ve bir arada tutma sorumluluğunu üzerlerine alır ve yeni bir düzenin kuruculuğunu üstlenir.

Deniz Aktan Küçük

LGBTİ+’ların görünürlüğü için çalışan ve ayrımcılığa karşı mücadele veren KAOS GL (Kaos Gey ve Lezbiyen Kültürel Araştırmalar ve Dayanışma Derneği) akademik ve kültürel çalışmalar programının bir parçası olarak 2006 yılından beri her yıl bir öykü yarışması düzenliyor. “Kadın Kadına Öykü Yarışması” adını taşıyan bu yarışma her yıl belli bir tema çerçevesinde başvuru kabul ediyor. “Kadın kadına aşkı görünür kılmak”, “kadınları seven kadınların öykülerini insanların yaşamlarına dahil etmek” amacıyla düzenlenen bu yarışmada dereceye giren ya da özel ödül alan öykülerden seçmeler ise Burcu Ersoy, Karın Karakaşlı ve Pelin Buzluk editörlüğünde “Aşkın L* Hali” başlığı taşıyan birer antoloji olarak yayımlanıyor. Çağdaş Türk lezbiyen kadın edebiyatının önemli bir arşivini oluşturan bu antolojilere adını veren “Aşkın L* Hali”ndeki “L*” kullanımı ise, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime dair farklılıkları vurgulamak amacıyla, heteronormatif sistemin homojenleştirici tavrına da temel bir itiraz olarak “yekparelik söyleminin kurgusallığını ifşa eden, kendi kendisiyle özdeş ayrımların mümkün olmadığını gösteren politik bir kategori”yi karşılar biçimde tanımlanıyor. Bu doğrultuda Lezbiyen* kimliğinin “kadın kadına cin-

sellüğün, arzunun, romantizmin çiçeklendiği her türden beden çeşitliliğini içerdiği” düşünülürken, bir yandan da “kendini lezbiyen, biseksüel veya queer olarak tanımlayan ya da lezbiyen aktivizmle bağlantılı olduğunu hisseden herkesi içermeye amacı” sözcüğün Lezbiyen* olarak kullanılması tercihinin beraberinde getiriyor. “Kategorilerle sınırlandırılmayacak biçimde çeşitliliği vurgulayan *’ının edebiyatta, sanatta, mücadele alanlarında ve tüm bunların kesişimselliğinin uğraklarında, potansiyelleri açığa çıkaracağına inanç” duyuluyor.¹

Aşkın L* Hali antolojilerinde yayımlanan öyküler farklı yıllarda farklı temalar etrafında kurgulansalar da bu tematik çerçeveleri aşan ve başka kesişimlerle yan yana gelerek başka ortaklıklar gösteren bir niteliğe sahip. Bu ortaklıklardan biri bugünün dünyasında karşılaşılan sorunları, zorlukları, engelleri görünür kılmaları ve eleştiriye açmaları. Söz konusu eleştiri olduğunda öyküler çeşitli tekniklere başvururken, bu tekniklerden biri de bugünü gelecek tahayyülleri vasıtasıyla tartışmaya açmak. Bu yazı gelecek tahayyülleri bağlamında Hande Ortaç’ın, 2020 tarihli “Geleceği Hatırla” temalı 15. Kadın Kadına Öykü Yarışması birincilik ödülünü kazanan “Pembe ve Eflatun” öyküsüne odaklanıyor. Kıyamet sonrası bir dünyada hayatı

yeniden yeşerten kadınlarıyla öykünün hem bildiğimiz dünyanın sonu hem de yeni yaratılacak olanın başlangıcı olarak geleceği nasıl kurguladığını değerlendirmeyi amaçlıyor.

“Pembe ve Eflatun”da Hayatı Yeniden Yeşertmek

“Pembe ve Eflatun”² geleceği öncelikle küresel bir ekolojik felaketle düşünür. Ekolojik felaket, iklim değişikliği ve insanlar arasındaki büyük savaşların sonucu olarak anlamlandırılırken, bu felaketi izleyen aşırı sıcaklıklar, ekilebilir arazilerin kaybı, yoğun çölleşme, tarım yapamama, şiddetli kıtlık, gıdaya erişimde zorluk, kaçınılmaz sağlık sorunları, kitlesel yerinden edilmeler ve toplumsal kaosla sürekli bir mücadeleden söz konusu olduğu bir gelecek tahayyülü öykünün temelinde yer alır.

Öykü ancak kum tepelerinin seçilebildiği uçsuz bucaksız bir çölün ortasında yer alan bir handa geçer. Kadın ve çocuklarla birlikte, ağır işkence görmüş ve ölümü bekleyen savaş kaçaklarının yaşam alanı haline alan bu handa, toprak kuma, dünya çöle döndüğünden gıda niyetine sadece biraz kök bitkisi; birkaç hayvandan süt, peynir, yoğurt, ayran; çok az pirinç ve un vardır. Meyvelerse sadece bir hatıradır. Yeterli ve çeşitli beslenme imkânına kısmen sahip olan han sakinleri sadece gıda-

Desen Silvia Pavlova

ya değil aynı zamanda ilaca erişimde de sıkıntı yaşamaktadır. Hasta düşenin gücünü bir daha toparlayamadığı, en basit hastalıkların bile ilaç ve vitamin olmadığı için tehlikeli hale geldiği bu yeni dünyada gerekli ilaçlar da daha fazla savaşabilsinler diye ordulara gönderilmekte, dolaşıma girmemektedir. Savaş ve yağmanın egemen olduğu, herkesin bir diğeri için tehdit haline geldiği dış dünyanın tersine han beraber mücadele etmenin, dayanışmanın ve birlikte hayatta kalmanın mekânıdır.

Handa yaşayan kadınların dışarıdan gelen bir kum yelkenlisini fark etmeleriyle açılan öyküde, dışarıdan gelenin öncelikle tehdit olarak algılandığının ve korku ve endişenin bu yeni yaşam biçiminin aslı bir parçası olduğunun altı çizilir. Bu korku ve endişeye yine dayanışma ile cevap veren kadınlar, dışarıdan gelenle-

ri beklerken el ele tutuşarak ya da öpüşerek birbirlerinden güç almaktadır. Ancak gemilerin “rengârenk” yelkenleri yine de bir umuda kaynaklık eder. Kırk yama yelkenlerin gelenlerin ölümcül bir rekabetin değil dayanışmanın tarafında olabileceğine işaret ettiğine iyi niyetli bir inanç da duyulmaya çalışılır.

Yeni gelenlerin yağmacı değil, kadınlar ve çocuklar olduğunun ortaya çıkmasıyla öykünün distopik anlatısı yerini yavaş yavaş bir ütopyaya bırakmaya başlar. Hancıların mekânına civiltarıyla “hayat gibi dolan” yeni gelenler eski cezaevinden çevrilmiş bu mekâna hayatı getirenler olur. Hanın taş zeminin altında dış etkilerden korunan toprağın yeni gelen kadınların beraberlerinde getirdikleri tohumlarla buluşmasıyla hayatın yeniden, kadınlar tarafından yeşertileceği yeni bir ge-

lecek tasarımı öyküye ağırlığını koyar. Kadınların envai çeşit bitkinin tohumunu memleketlerinden kaçarken saç örgülerinin içinde saklamaları, yeni hayata kaynaklık eden de yeniden kadının bedeni olarak işaretler. Öldürmek yerine yaşatmayı hedefleyenlerin dayanışmasıyla hep birlikte yeşertilecek bu yeni hayatta kadınlar erkeklerin savaşlarını sahiplenmek yerine savaşan erkeklerden kaçınılan ya da anasız babasız kalan çocuklara da hep beraber sahip çıkarak “artık kendi davaları peşinde koşacaklardır”.

“Pembe ve Eflatun”da ekolojik kıyamet ve bu kıyameti hem önceleyen hem de izleyen savaşlar insan-merkezciliğin eleştirisi olarak değil, erkekmerkezciliğin eleştirisi olarak ortaya koyulur. Genel olarak iktidar heteroseksüel ve erkek olarak tanımlanırken, heteroseksist erkek tahakkümü, çevre felaketi ve savaşları da içerir biçimde tüm sonuçlarıyla tartışmaya açılır. Bu doğrultuda öykünün işaret ettiği, erkek yapımı dünyayı bekleyen distopik geleceğin erkeklerin davalarından özgürleşerek kendi davalarının peşinde koşan kadınlar tarafından bir ütopyaya çevrilmesidir.

Kadın ve doğayı aynı erkek tahakkümü altında düşünen ve ekolojik sorunların militarizm, ırkçılık, cinsiyetçilik ya da sömürgecilik gibi toplumsal sorunlardan ayrı tartışamayacağına³ gönderme yapan öykü, kadınların özgürleşmesini de doğanın özgürleşmesi ve yeniden hayat bulmasıyla yan yana getirir. Bu açıdan öykünün kıyamet sonrası (apokaliptik) gelecek tasavvuru aynı zamanda dünyayı yeniden inşa etmek ve erkek egemen kurumları altüst ederek her şeye yeniden başlamak için bir şans veya fırsatı ortaya çıkarır. Kıyamet sonrası anlatıların zaten türsel olarak halihazırda sorunlarla cebelleşen belli gruplara bir gelecek umudu verme amacıyla kurulduğu da düşünülürse,⁴ “Pembe ve Eflatun” da dünyanın sonuna dair anlatısıy-

Hande Ortaç

Yasemin Temizarabacı Yıldırım

la "hem bugünün toplumsal değerlerinin sonuçlarını görünür kılarak eleştirme hem de yine bunlardan yola çıkarak, temennileri ortaya koyma"⁵ imkânına erişir.

Diğer yandan, öykünün kıyameti doğrudan heteroseksist erkek tahakkümünün bir sonucu olarak kodlanması ya da diğer bir deyişle dini göndermeleri olan kıyamet mefhumunu heteroseksist erkek tahakkümü bağlamında yeni bir kavramsallaştırmaya tabi tutması da önemlidir. Lezbiyen aşkın tenselliğiyle görünür kılındığı öyküde, kıyametten sonra hayatta kalanların eşcinseller olması ve yeni hayatın onlar tarafından yeşertilmesi, eşcinsel ilişkileri hem dini bir kıyamet mefhumuyla hem de insanın neslinin tükenmesiyle ilişkilendiren ve onları insan varlığına bir tehdit olarak etiketleyen eşcinsellik karşıtı iddialara da bir cevap niteliğindedir.

"Pembe ve Eflatun"un küresel kıyametten kurtulan kadınları dünyayı canlı ve bir arada tutma sorumluluğunu üzerlerine alır ve yeni bir düzenin kuruculuğunu üstlenirken, kıyamet sonrası gelecek tasavvuru kadın merkezci (gynocentric) bir kuruluş anlatısına da kaynaklık eder hale gelir. Bir hanla sınırlı biçimde düşünülen bu kuruluş anlatısı, "dünyayı kendi toplulukları derecesinde küçülten ve bu topluluğun üzerine kurulduğu değerler ve anlamlar dağarcığını"⁶ birlikte ve özgürce belirleyerek yeniden başlayan kadınların anlatısıdır. Kadınların yeni düzenin kuruculuğunu üstlenmesi fikri tüm cazibesi ile vurgulanırken, özellikle ekolojik felaketin sonuçlarıyla mücadele bağlamında bu düzen, öykünün daha başından itibaren vurgulandığı gibi dayanışma üzerine kurulacaktır. Mücadelenin doğrudan kendisiyle birlikte anılan "dayanışma", birlikte hareketi ve birlikte güçlenme fikrini içinde taşıyan "topluluk" mefhumunu da dayandıran olur.⁷ Erkeklerin savaşlarının ya da genel olarak erkek düzene

atfedilen rekabetçiliğin yerini alan, kadın topluluğunun ayırt edici ilkesi olarak yüceltilen dayanışma bu topluluğu olumlar bir nitelik edinir. Öyle ki kendilerine Pembe, Eflatun, Yeşil gibi kendi başına var olmaları en zor ve ancak bir araya geldiklerinde mümkün olan renkleri isim seçen kadınlarıyla öykü kadın kadına aşkı da birlikte mücadele ve dayanışmanın güzelliğiyle yan yana getirir.

Bununla birlikte, "Yaşamak için buradayız, hep birlikte" diyen kadınlardan oluşan bu yeni topluluğun bir diğer ayırt edici özelliği de çoğulculuğudur. Herkesin yaşıyla, tipiyle, tavrıyla başka başkalığının, herkesin kendine özgü, kendine ait bir hikâyesinin olduğunun ısrarla altının çizildiği öyküde tekilliklere karşı yüceltilen de farklılıkları koruyan bir çoğulculuk, çeşitlilik, herkesin kendine ait bir alanı olması ve

Desen Aslı Alpar

bir diğerinin alanına saygıdır. Verili ya da örtük kimliklerin sorunsallaştırılmasıyla ortaya çıkan eleştirel bir topluluk olarak bu kadın topluluğu yeni öznellik imkânları yaratacak yeni deneyimlere ve var olma biçimlerine de açıklığıyla⁸ her türlü homojenleştirici tanımlamanın da ötesindedir.

Bugünden Geleceğe

Yasemin Temizarabacı Yıldırım, *Ütopyanın Kadınları, Kadınların Ütopyası: Klasik ve Modern Ütopyalarda Toplumsal Cinsiyet* adlı çalışmada, mevcut siyasi örgütlenmenin ve toplumsal ilişkilerin yerine bir alternatifin önerilmesini ütopyanın belirleyici özelliği olarak anar ve ütopyaların gelecek kurgusunun çıkış noktasının bugünün yaşama biçimi olduğunun altını çizer. Var olan gerçeklikten etkilenen ve onu aşmaya çalışan ütopyalar bugün gerçekleşmesi mümkün olmayı kurgularken bu imkânsızlığa bir başkaldırıya dönüşür.⁹ *Aşkın L* Hali* antolojilerinde yer alan "Pembe ve Eflatun" da günümüz dünyasını geleceğe dair tahayyüller vasıtasıyla tartışırken "gelecek anlatıları" bugünü eleştir-

menin özgürleştirici bir yoluna dönüşür. Diğer bir deyişle, kapsayıcı bir lezbiyen kimliğinin yol göstericiliğinde, bugünün hem küresel hem de yerel sorunlarını masaya yatırırken, olması gerekenin de sözcülüğünü üstlenir.

Hem ekolojik olarak hem de insan haklarına duyarlı bu öyküde aşk, mücadele, dayanışma, savaş karşıtlığı, özgürlük, umut ve çoğulculuk öne çıkan kavramlar olur. Korku, endişe, savaş, tükeniş, kısıtlanma, engellenme, aynılaştırılma, kendini gerçekleştiremem, baskı ve tahakkümün dünyasının bu kavramların rehberliğinde yerinden edileceğine inanç duyulur. Hayatta kalmaya dair tüm göndermeleriyle öykü sadece "erkek yapımı dünya"nın kıyamet gibi geleceğini kurgulamakla yetinmeyerek "kadın yapımı bir dünya"nın da müjdecisi olur. Diğer bir deyişle, kadınlar özgür olsa dünyanın nasıl yerinden oynayacağını geleceğe atıfla gösterir. ■

¹ Kaos GL, "Kadın Kadına Öykü Yanışması" ve *Aşkın L* Hali* ciltlerine dair burada verilen bilgiler ve daha fazlası için bkz. <https://kaosglderneği.org>.

² Hande Ortaç, "Pembe ve Eflatun", *Aşkın L* Hali* (5. Cilt) içinde, ed. Pelin Buzluk, NotaBene Yayınları, 2020, ss. 87-95.

³ Elif Gezgini, "Kadın ve Doğa Üzerindeki Tahakküme Alternatif bir Bakış: Ekofeminizm Üzerine Bir Değerlendirme," *Border Crossing* 7/2, 2017, ss. 398-399.

⁴ Derek Daschke, "Apocalypse and Trauma", *The Oxford Handbook of Apocalyptic Literature* içinde, ed. John J. Collins, Oxford University Press, 2014, ss. 470-471.

⁵ Eric S. Rabkin, "Introduction: Why Destroy the World?", *The End of the World* içinde, ed. Eric S. Rabkin, Martin H. Greenberg ve Joseph D. Olander, Southern Illinois University Press, 1983.

⁶ a.g.e.

⁷ Jeffrey Weeks, "The Idea of a Sexual Community", *Soundings* 2, Bahar 1996, s. 75.

⁸ a.g.e., s. 73.

⁹ Yasemin Temizarabacı Yıldırım, *Ütopyanın Kadınları, Kadınların Ütopyası: Klasik ve Modern Ütopyalarda Toplumsal Cinsiyet*, Sel Yayınları, 2016, ss. 13-23.